

EKSAMEN-Løsningsforslag

Emnekode: IRB36514	Emnenavn: Prosjektadministrasjon bygg og anlegg
Dato: 12.03.2020 Sensurfrist: 02.04.2020	Eksamenstid: 0900-1300
Antall oppgavesider: 5 Antall vedleggsider: 1	Faglærer: Marius Birkeland tlf. 920 38 772 Oppgaven er kontrollert: Ja
Hjelpemidler: - Egen kalkulator.	
Om eksamensoppgaven: <u>Veiledende vekting:</u> Vekting er kun orienterende for å planlegge egen arbeidstid på eksamen. <i>Dersom du mener det mangler opplysninger: <u>Gjør nødvendige antagelser og begrunn dette i besvarelsen.</u></i>	
Kandidaten må selv kontrollere at oppgavesettet er fullstendig	

Oppgave 1 – Prosjektbegrepet og organisering (7%)

a) Hva skiller et prosjekt fra tradisjonell produksjon?

Et prosjekt er et engangsforetagende som har et klart formulert mål, og som skal gjennomføres innenfor gitte tids- og kostnadsrammer.

b) Gi minst 5 eksempler på mulige kommunikasjonsutfordringer i prosjekter.

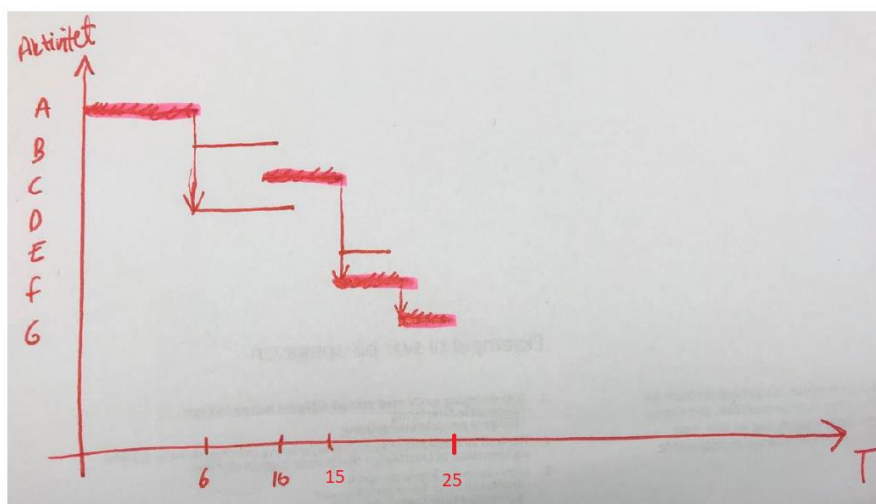
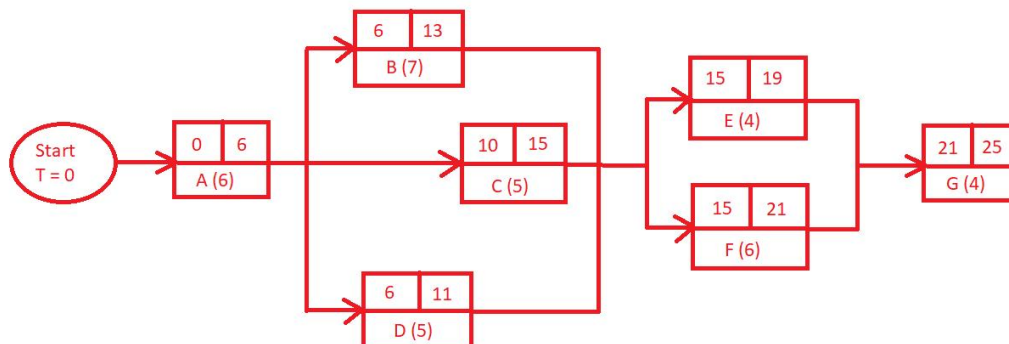
- Deltakerne kjenner ikke hverandre i utgangspunktet
- Deltakerne er ikke vant til å jobbe sammen
- Deltakerne representerer ulike fag og benytter ulik terminologi
- Deltakerne har ulike prioriteringer, verdier og holdninger
- Oppgaver og metoder kan være uvante/ukjente
- Kommunikasjonssystemet og rutiner for kommunikasjon er svakt utviklet
- Det er svært mye informasjon som skal gjøres kjent i gruppen
- Det skjer hyppige endringer i prosjektet (som må kommuniseres)

Oppgave 2 – Tidsplanlegging, ressursplanlegging og prosjektoppfølgning (33%)

I forbindelse med gjennomføringen av et leveranseprosjekt, som består av 7 aktiviteter, skal det planlegges før oppstart, oppfølges underveis etter 11 dager og til slutt analyseres med tanke på kostnads- og tidsavvik ved fullføring, der følgende data er gitt:

Aktiv.	Nærmeste Nødvendig Foregående aktivitet	Kobling	Varighet i dager (d)	Planlagt Ressurspådrag personer (dv/d)	%-Ferdig etter 11d.	Ressursbruk (dv) etter 11dager
A	Start	FS+0d	6	3	100%	16
B	A	FS+0d	7	5	65%	20
C	A	FS+4d	5	6	45%	11
D	A	FS+0d	5	4	11%	3
E	B, C, D	FS+0d	4	6	0	0
F	B, C, D	FS+0d	6	5	0	0
G	E, F	FS+0d	4	4	0	0

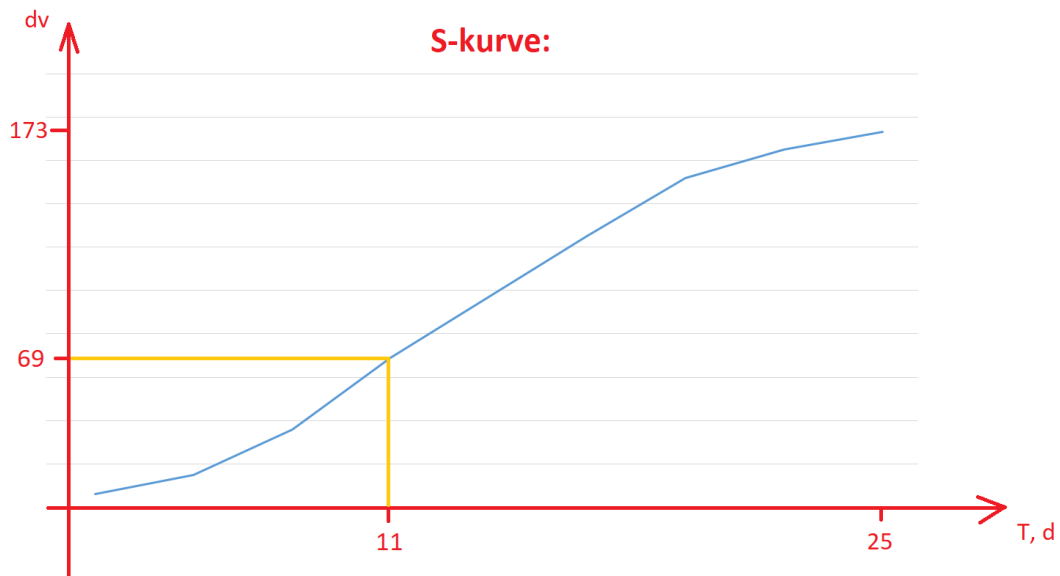
- a) Tegn opp et AON-nettverk (aktivitets orientert nettverk), og fastlegg prosjektets totale varighet i dager (d). Tegn også et Gantt-diagram med avhengighetspiler for prosjektet. Angi kritisk veg.

Kritisk vei = A, C, F, G = 25 dager

- b) Ressurspådraget er gitt ved antall personer pr. dag (dv/d) og det er bare en type ressurs. I forbindelse med etablering av opprinnelig prosjektplan skal du beregne det totale arbeidsomfanget i dagsverk (dv), og tegne opp S-kurven for prosjektets totale planlagte ressursforbruk i dv. (Husk at det senere skal foretas oppfølging på S-kurven etter 11 dager.)

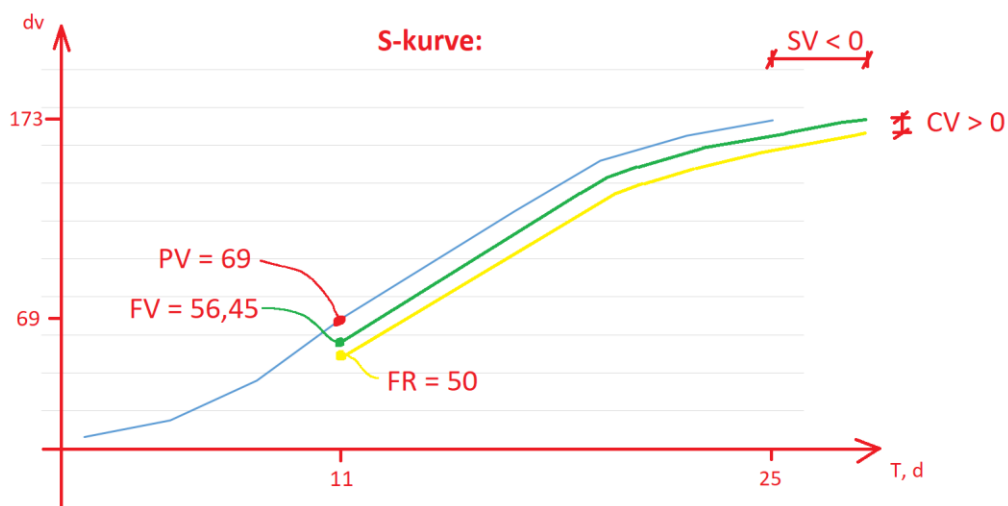
dag	aktivitet	dager	ressurs	PV	Sum
6	A	6	3	18	18
10	B, D	4	9	36	54
11	B, C, D	1	15	15	69
13	B,C	2	11	22	91
15	C	2	6	12	103
19	E, F	4	11	44	147
21	F	2	5	10	157
25	G	4	4	16	173

- c) Etter 11 dager er det for hver aktivitet, i tabellen over, vist hvor stor del av jobben som er ferdig (%) og hvilket ressursbruk vi har hatt. Beregn kostnads-avviket (CV) og fremdriftsavviket (SV) i dagsverk etter 11 dager. Hva kan du ut fra dine beregninger si om forventet sluttresultat med tanke på tid og kostnader? (Tips – se vedlegg til oppgave 2).
 Begrunn svaret og vis trenden på S-kurven.

Aktivitet	PV (dv)	Ferdig %	FV (11)	FR (11)
A	6x3 = 18	100 %	18	16
B	7x5 = 35	65 %	22,75	20
C	5x6 = 30	45 %	13,5	11
D	5x4 = 20	11 %	2,2	3
E	4x6 = 24			
F	6x5 = 30			
G	4x4 = 16			
dv	173		56,45	50

kostnads-avviket (CV) = FV - FR = 56,45 - 50 = 6,45 dv --> Mot overskudd
fremdriftsavviket (SV) = FV - PV = 56,45 - 69 = -12,55 dv --> Mot senere ferdig

- d) For et annet stort prosjekt skal du benytte Trapesmetoden, ved bruk av formel vist i TIPS under, til å foreta vurderinger av ressursbehov i ulike situasjoner.

Beregn prosjektets totale varighet, når arbeidsomfanget er 90 000dagsverk (dv) og ressurspådrag i maksimalperioden er 200 personer (dv/d) med opptrappingstid 30dager og nedtrappingstid 20 dager.

Etter 150 dager inntreffer en 20 dagers streik for 100 av de 200 personene i maksimalperioden, mens resten arbeider videre. Beregn behovet for ressurspådrag i maksimalperioden når tidsfristen skal holdes og nedtrappingstiden på 20 dager beholdes.

[TIPS: $T = (A/R_{max}) + \frac{1}{2}(t_o + t_n)$]

T	to	tn	A(dv)	Rmax(dv/d)	Beregnet
475	30	20	90000	200	T
150	30	0	27000	200	A utført før streik
20	0	0	2000	100	A utført under streik
305	0	20	61000	206,78	Rmax etter streik

Oppgave 3 - Prosjektbeskrivelser iht. NS3420 (12%)

- a) Forklar hva formålet med standarden NS 3420 samt hva den inneholder.

Standarden NS 3420 Beskrivelsestekster for bygg, anlegg og installasjoner er et standardisert system av postgrunnlag for delprodukter og ytelser innenfor bygge- og anleggsarbeider.

Formålet med standarden er å danne grunnlaget for utarbeidelsen av poster i en detaljbeskrevet anbuds- /prisforespørsel.

Standarden inneholder beskrivelse av de enkelte delprodukters eller ytelsers omfang og prisgrunnlag, krav til materialer, utførelse, toleranser, prøving og kontroll.

I tillegg fastsetter standarden regler for mengdeberegning.

- b) Hva er målsetningen med prosjektbeskrivelsen, og hva består sluttproduktet av?

Målsetningen med prosjektbeskrivelsen er å angi et tilstrekkelig detaljert grunnlag for prising i anbudsfasen (tilbudsgrunnlag).

Sluttproduktet består av:

- *Administrative bestemmelser*
- *En komplett mengdebeskrivelse iht. NS3420 (ofte laget i ISY beskrivelse) med prisbærende poster.*
- *Tilbudstegninger*
  - *Planer*
  - *Snitt*
  - *Detaljer*

- c) Du skal gjøre sidemannskontroll av en beskrivelse som er laget i programmet «ISY Beskrivelse».

Hva betyr det at en post har grønn prikk?

Postnr.	NS-kode/S
01.1 ● S	FB1.211 FELLING AV TRÆR TIL TØ Volum trevirke Område der det skal felles: Andre krav: ☐ Ja ☒ Nei

Grønn prikk betyr at posten er korrekt utfylt i henhold til norsk standard

- d) Hvorfor vil man noen ganger bruke «Andre Krav» i poster ved utarbeidelse av beskrivelser med programmet «ISY Beskrivelse»?

Hvis posten avviker fra standarden så krysser man av for «Andre krav».

Da vil det komme opp et avsnitt (a-x). Andre krav skal spesifiseres under ett eller flere av disse avsnittene. De avsnittene som ikke fylles ut må slettes.

Oppgave 4 - Lønnsomhet, kostnader og kalkulasjon (20%)

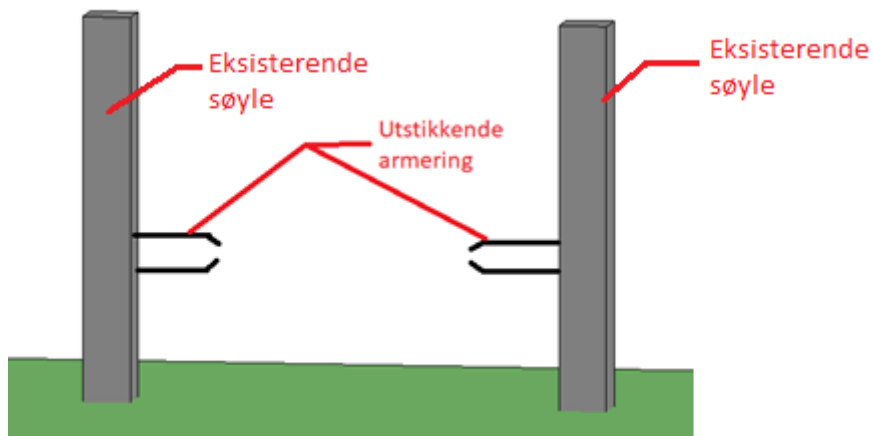
- a) Hva står LCC for og hva er en LCC-kalkyle?

*LCC kommer av engelsk Life Cycle Cost, på norsk livssyklus kostnad.
En LCC-kalkyle er et verktøy for å anslå hvor mye forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling utgjør i tillegg til investeringskostnaden i løpet av byggets levetid.*

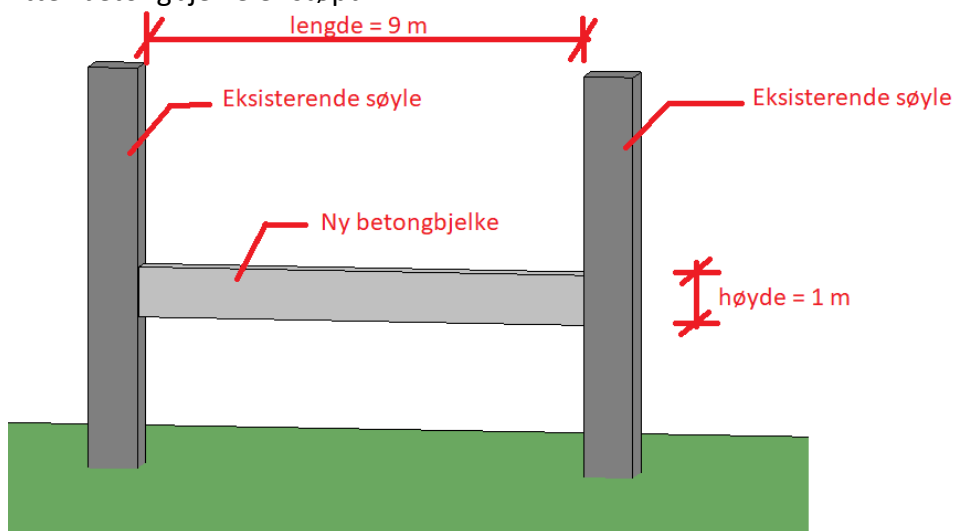
- b) Utfør en samlet kalkulasjon for forskaling, armering, støp og avretting av betongbjelke med høyde = 1 m, lengde = 9 m, bredde = 0,6m. Bjelken støpes mellom to eksisterende søyler i betong som har utstikkende armering (klargjort for bjelkestøp).

Vis kalkulasjonsberegningen som totalpris (kr)

Før:

Etter betongbjelke er støpt:

Bruk følgende kalkulasjonsforutsetninger:

Antall m ² forskalet flate (2x1x9) + (0,6x9):	23,4 m ²
Antall m ³ betong (1x9x0,6):	5,4 m ³
Mengde Ø12mm armeringsjern som monteres:	200 kg
Mengde Ø25mm armeringsjern som monteres:	600 kg
Timelønn (forskaling, armering, støping, avretting):	430 kr/time
Betongpris:	990 kr/m ³
Betongpumpe pris:	145 kr/m ³
Pris forskalingsmaterialer per m ² forskalet flate: (inkl. bygge opp støtter/stempling)	110 kr/m ²
Armeringsjern pris:	12 kr/kg
Montering av Ø12mm armeringsjern:	30 timer/tonn
Montering av Ø25mm armeringsjern:	14 timer/tonn
Forskaling av bjelke (inkl. bygge opp støtter/stempling):	1,5 time/m ²
Støping av bjelke med pumpe:	0,5 time/m ³
Avretting av støp i topp bjelke:	0,07 time/lm

Påslag: 15%

Ombbruk, svinn/kapp, hjelpmaterialer- og utstyr er tatt med i materialprisene.

<i>Forskalingsmaterialer</i>	<i>23,4 m² x 110 kr/m²</i>	<i>Kr. 2.574</i>
<i>Betong</i>	<i>990 kr/m³ x 5,4 m³</i>	<i>Kr. 5.346</i>
<i>Betongpumpe</i>	<i>145 kr/m³ x 5,4 m³</i>	<i>Kr. 783</i>
<i>Armeringsjern Ø12mm</i>	<i>12 kr/kg x 200 kg</i>	<i>Kr. 2.400</i>
<i>Armeringsjern Ø25mm</i>	<i>12 kr/kg x 600 kg</i>	<i>Kr. 7.200</i>
<i>Forskalingsarbeider</i>	<i>430 kr/time x 1,5 time/m² x 23,4 m²</i>	<i>Kr. 15.093</i>
<i>Støpearbeider m/pumpe</i>	<i>430 kr/time x 0,5 time/m³ x 5,4 m³</i>	<i>Kr. 1.161</i>
<i>Montering armering Ø12mm</i>	<i>430 kr/time x 30 timer/1000kg x 200 kg</i>	<i>Kr. 2.580</i>
<i>Montering armering Ø25mm</i>	<i>430 kr/time x 14 timer/1000kg x 600 kg</i>	<i>Kr. 3.612</i>
<i>Avretting av støp i topp bjelke</i>	<i>430 kr/time 0,07 time/lm x 9m</i>	<i>Kr. 270,1</i>
<i>Sum</i>		<i>Kr. 41.019,9</i>
<i>Totalpris inkl. 15% påslag</i>		<i>Kr. 47.172,965</i>
		<i>≈ Kr. 47 173 kr</i>

c) Forklar hvilke forhold som gjør at entreprenører velger å prise anbud taktisk

Basert på ulike strategiske (forretningsmessige) hensyn velger entreprenørbedrifter å levere anbud som er priset under selvkost, men hvor de variable kostnader er dekket.

Dels kan entreprenøren velge å prise enkelte poster lavt og andre høyt av rent konkurransemessige grunner.

Det vurderes hvilket totalomfang den enkelte post vil få til slutt. Mener entreprenøren at de oppgitte mengdene er for små i forhold til hva det endelige resultatet vil bli, kan det lønne seg å prise posten høyt, og motsatt, prise lavt der han mener de anslåtte mengdene er for høye.

Dette henger sammen med at det for byggherren normalt vil være sluttsummen som er avgjørende for hvilket tilbud som velges. Således er dette en måte å prise på hvor entreprenøren bevisst vurderer mulighetene for å kunne bli den som leverer det laveste tilbudet, uten å ta unødig stor risiko.

En lav pris kan også begrunnes med særlig gunstige innkjøpsordninger.

Situasjonen kan også være den at entreprenøren allerede har materialer som kan anvendes på lager, og at han derfor på enkelte poster er i stand til å levere særdeles rimelig og at han benytter det i konkurransesituasjonen.

(Andre ting kan også være at det er et «prestisjeprosjekt» som genererer meget god reklame. I tillegg kan det være at entreprenøren ønsker å komme inn i et nytt marked, eller ser at anbudet kan generere merarbeid).

Oppgave 5 – Entrepriise- og kontraktsformer, kontraktstyring (18%)

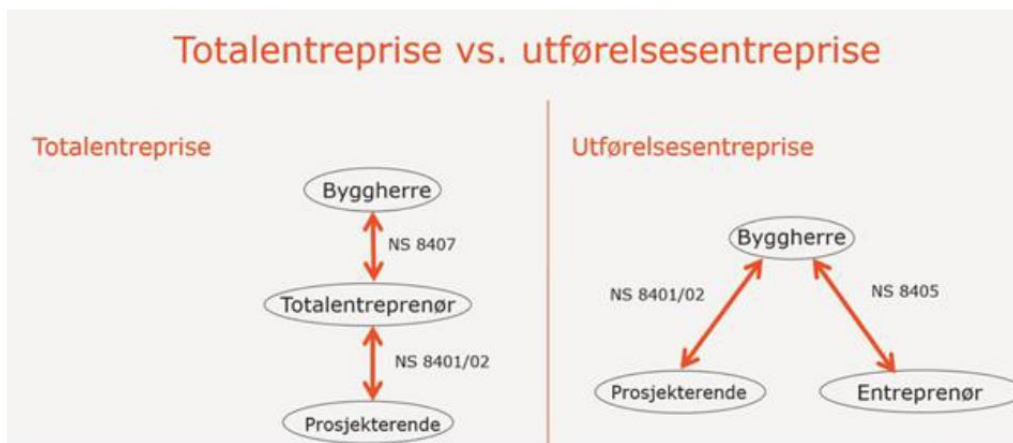
- a) Forklar kort hva som er forskjellen på de to hovedtyper entreprisetrakter som brukes for bygg- og anleggsprosjekter: «Totalentreprise» og «Utførelsesentreprise»?

Totalentreprise

- Byggherren angir kvaliteter og omfang
- Totalentreprenøren står for prosjektering, løsninger og utførelse
- Standard NS 8407

Utførelsesentreprise

- Byggherren står for prosjektering og løsninger
- Entreprenøren står for utførelsen
- Standard NS 8405

Skille mellom disse ved hvor risikoen for feil i prosjekteringen ligger.

I utførelsesentreprisen (hovedentreprise) ligger risikoen for feil i prosjekteringen hos byggherren, fordi det er han som har ansvaret for prosjekteringen.

I totalentreprisen utfører totalentreprenøren prosjekteringen, og risikoen for prosjekteringsfeil ligger derfor hos entreprenøren.

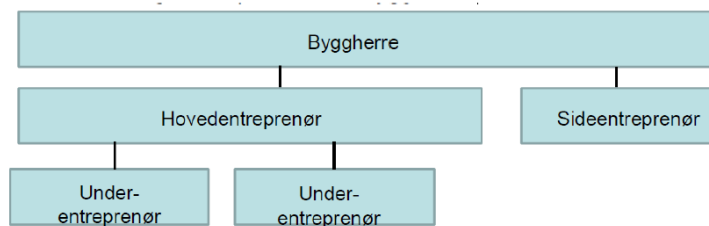
- b) Gjør rede for entrepriseformen «Hovedentreprise». Skisser en forklarende tegning til begrunnelsen. Angi fordeler og ulemper med denne entrepriseformen.

Hovedentreprise (en type utførelsesentreprise NS 8405)

Byggherren har én hovedentreprenør.

På en byggeplass er det vanligste er at den som har grunnarbeider og bygningsmessige arbeider er hovedentreprenør. Rørleggere og elektrikere vil da være sideentreprenører. Hovedentreprenøren får ofte i oppdrag og samordne alle arbeidene også for sideentreprenørene.

- + Noe mindre administrasjon enn på delentrepriser
- + Byggherren har fortsatt stor innflytelse på arbeider og kostnader
- Byggherren har fortsatt ansvar for forhold som ikke er kontraktsfestet
- Krever fortsatt god kompetanse hos byggherren

- c) Firmaet **A-Bygg AS** (byggherre) har byggekontrakt som utførelsesentreprise med entreprenøren **S-Bygg AS** om bygging av et nytt nærings- og leilighetsbygg i 6 etasjer. Kontraktarbeidene skal ferdigstilles på 15 måneder.

I tilbudsgrunnlaget ble det oppgitt at to utvendige vegger i de 4 øverste etasjene skulle være av prefabrikkerte vegger i betong med innstøpte synlige fasadeplater av granittstein.

Etter 9 måneder utførte **S-Bygg AS** alle utvendige vegger i 3. etasje med plasstøpt betong uten synlige fasadeplater av granittstein.

Etter 12 måneder var alle utvendige vegger utført. **S-Bygg AS** valgte etter dette å lime synlige fasadeplater av granittstein på de to veggene i 3. etasje, for så å varsle **A-Bygg AS** om dette.

A-Bygg AS varslet **S-Bygg AS** med krav om at de to aktuelle veggene i 3. etasje måtte rives og erstattes med prefabrikkerte vegger i betong med innstøpte synlige fasadeplater av granittstein.

S-Bygg AS avviste kravet, og mente at deres utbedring var like god som det opprinnelige kravet til utførelsen.

Må **S-Bygg AS** utbedre feilen slik **A-Bygg AS** krever? Begrunn svaret.

Feil som følge at kontraktens krav misforstås, eller manglende evne til å følge kontraktens krav, er entreprenørens ansvar.

*Entreprenøren **S-Bygg AS** har plikt til å varsle byggherren om kontaktstridig utførelse som oppstår på kontraktarbeidet underveis i byggeperioden.*

*Det gjorde **S-Bygg AS**, men for sent til at byggherren som har prosjekteringsansvaret, har fått mulighet til å bestemme utbedringsmetode.*

S-Bygg AS valgte selv utbedringsmetode uten byggherrens samtykke.

S-Bygg AS må derfor i utgangspunktet utbedre feilen slik A-Bygg AS krever.

Dersom S-Bygg AS kan dokumentere at kostnadene ved å utbedre feilen slik A-Bygg AS krever, blir uforholdsmessige store, kan S-Bygg AS ha rett til å kompensere feilen ved et prisavslag.

Oppgave 6 – Offentlige anskaffelser (4%)

- a) I mange tilfeller vil det være fornuftig å stille kvalifikasjonskrav til leverandørene. Oppgi to slike kvalifikasjonskrav, samt hvordan entreprenørene skal dokumentere slike krav.

Formålet med kvalifikasjonskrav er å sikre at leverandørene er egnet til å gjennomføre kontrakten. For å sikre dette kan man stille minimumskrav til leverandøren med hensyn til:

- organisatoriske og juridiske forhold,*
- tekniske forhold,*
- økonomisk og finansielle forhold.*

Organisatoriske og juridiske forhold, dvs. at leverandøren skal være et lovlig etablert foretak dokumenteres:

- Norske selskaper: Firmaattest*
- Utenlandske selskaper: Godtgjørelse på at selskapet er registrert i bransjeregister eller foretaksregister som foreskrevet i lovgivningen i det land hvor leverandøren er etablert.*

Leverandørens økonomiske og finansielle stilling, dvs. at leverandøren skal ha økonomisk kapasitet til å gjennomføre oppdraget/kontrakten dokumenteres:

- årsregnskap inkl. styrets årsberetning og revisorerklæring eller*
- kredittvurdering/rating, ikke eldre enn 3 måneder, og som baserer seg på siste kjente regnskapstall. En rating skal være utført av offentlig godkjent kredittvurderingsinstitusjon*

Oppgave 7 - Byggherreforskriften, HMS og Risikovurderinger (6%)

- a) Hva er byggherreforskriftens formål?

BHF's formål er å verne arbeidstakerne mot farer ved at det tas hensyn til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplasser i forbindelse med planlegging,

prosjektering og utførelse av bygge- eller anleggsarbeider jf. BHF § 1.

- b) Hvem gjør tilsyn / kontrollerer at HMS-bestemmelsene i bedriftene blir overholdt?
Hvordan gjøres disse tilsynene / kontrollene?

Tilsynsmyndighetene (Arbeidstilsynet) kontrollerer at HMS-bestemmelsene overholdes gjennom tilsynsbesøk, stikkprøver eller mer omfattende gjennomgang av hele HMS-systemet i bedriften.

Ved brudd på regelverket kan myndighetene gi pålegg om å rette opp forholdet innen en viss frist. Hvis pålegget ikke etterkommes innen fristen, kan bedriften bli ilagt dagbøter som løper til pålegget er oppfylt. I alvorlige tilfeller kan det også bli snakk om politianmeldelser.

Vedlegg til oppgave 2

	1	2	3	4
Aktivitet	Budsjettert arbeide (PV) BCWS	Faktisk arbeide (FR) ACWP	% ferdig, PC	Utført arbeide (FV) BCWP 1x3

Definisjoner:

Kostnadsavvik, **CV** (Cost Variance) = **FV – FR** (eller BCWP – ACWP) (<0 =overskridelse, >0=overskudd)

Tidsavvik, **SV** (Schedule Variance) = **FV – PV** (eller BCWP – BCWS) (<0=forsinkelse, >0=foran tidsplan)

Merk at PV er PV på oppfølgingstidspunktet, ikke total PV

PV = Planlagt Verdi, felles for verdiskapning og ressursbruk

FV = Faktisk Verdiskapning (som kan faktureres)

FR = Faktisk ressursbruk (som må lønnes)